

Kāpēc **telpiskā plānošana** ir nozīmīga

Turpinām rakstu par būtiskām ģeoloģiskām izmaiņām pasaulē un Latvijā, kā arī telpiskās plānošanas uzdevumiem šajā pārējas periodā, kad dabas apstākļi mainās.

Šodien ir zināms par vides fiziskajiem faktoriem. Tā var būt kā pozitīva, tā arī negatīva. Pozitīva ietekme veicina cilvēku skaita pieaugumu, apdzīvoto vietu attīstību.

Foto: Agnese Vāzne un no autoras arhīva

citi faktori. Par to, ka ciemata attīstību var ietekmēt ģeoloģiskās vides faktori, cilvēki agrāk neie domājās, taču tieši no ģeoloģiskās ietekmes ir atkarīga katras apdzīvotās vietas labklājība. Par māju ilgo mūžu rūpējas gan projektētāji, gan celtnieki. Bet māja nav «lieta pati par sevi» – tur dzīvos cilvēki, un viņu mūža ilgums būs atkarīgs no apbūves pamatnes īpašībām. Pagaidām to neņem vērā ne projektētāji, ne celtnieki. Kāpēc? Tāpēc, ka vēl nav izstrādāti būvnormatīvi un plānošanas dokumenti, kuri to obligāti prasītu.

Celtniecībā, tāpat kā parējās nozarēs, zinātne apdzēn praksi. Šodien ir zināms par vides fiziskajiem faktoriem. Tā var būt kā pozitīva, tā arī negatīva. Pozitīva ietekme veicina cilvēku skaita pieaugumu, apdzīvoto vietu attīstību. Negatīva – organismu slimības un cilvēku skaita samazināšanos. Fiziskā un ķīmiskā ietekme nāk no Zemes (pamatnes). Tātad celtniecības objektu pamatne nav vienkārši atbalsta plakne, uz kuras atrodas celtnie, bet tā ir starojoša virsma, fiziskās ietekmes avots. Ietekmju plūsmas veidojas Zemes dziļēs. Kalnu ieži tos daļēji izstaro, daļēji virza uz Zemes virsmu pa tektoniskiem lūzumiem un tālāk atmosfērā un kosmosā. Tehnogēno plūsmu sadalīšanos troposfērā veicina dabiskie fiziskie lauki. Ģeoloģiskā ietekme ir galvenais vides faktors, kas nosaka organismu demogrāfisko rādītāju lielumu, saslimstību veidu un dzimumu struktūru, kā arī veido plašu bioloģiskās produktivitātes spektru – no augsti produktīvām teritorijām līdz tādām, kur paaudzū atjaunošanās nav iespējama.

LUDMILA KARTUNOVA,
DR. ARH., TELPISKĀS UN
REGIONĀLĀS ATTĪSTĪBAS
PĒTĪJUMU CENTRA
VADOŠĀ PĒTNIECE:

«Fiziskā un ķīmiskā ietekme nāk no Zemes (pamatnes). Tātad celtniecības objektu pamatne nav vienkārši atbalsta plakne, uz kuras atrodas celtnie, bet tā ir starojoša virsma, fiziskās ietekmes avots. Ietekmju plūsmas veidojas Zemes dziļēs.»

Ģeoloģiskās ietekmes novērtēšana

Jau rakstījām par prognozējamām izmaiņām, kas ir saistītas ar krastu applūšanu, Zemes garozas tektoniskās darbības aktivizāciju un magnētisko polu inversiju (sk.«būvēt» 2008. gada 12.numuru, 2009. gada 4. numuru). Šīs problēmas skar arī mūsu valsti, bet tajā pašā laikā ir zināms, ka paliks vēl pietiekami plašas teritorijas, kur katastrofāli notikumi praktiski nav sagaidāmi. Tieši šajās vietās Latvijā būs iespējama tālākā attīstība.

Jau rakstīju par to, ka nākotnē sagaidāma Latvijas austrumu teritoriju urbanizācija. Kā nodrošināt attīstību, nevis tikai celtniecības, bet arī demogrāfisko attīstību. Par to, kādi vides faktori jāievēro, veicot teritorijas telpisko plānošanu, būs arī šis raksts.

Līdz 21. gs. cilvēki būvēja ciematus un pilsētas tur, kur to vajadzēja ekonomikas attīstībai (piemēram, zvejnieku ciemati, meliorācijas strādnieku ciemati, hidroelektrostaciju darbinieku ciemati, ciemati pie derīgo izrakteņu atradnēm u.c.). Valdija uzskats, ka cilvēki dzīvos un attīstīsies visur, kur tiks radīta nepieciešamā apbūve. Bet prakse bieži vien apliecināja, ka radīto ciematu liktenis nav vienāds: daži attīstījās, citi nīkuļoja. Pētnieki uzskata, ka galvenā ietekme uz attīstību ir sociālajiem un ekonomiskajiem faktoriem, kaut gan veiktie pētījumi apliecināja, ka darbojas

Vides faktoru nozīme

Aplūkosim galvenos vides faktoros un to ietekmi uz cilvēku organismu. Tie ir: kristāliskā pamatklintāja ietekme, teritorijas tektoniskie apstākļi, Zemes ģeofizisko lauku ietekme. Apskatīsim tos detalizētāk.

Cilvēce apdzīvo Zemes virsmas augšējo slāni, tā saucamo nogulumiežu segu. Nogulumiežu sega balstās uz kristāliskā pamatklintāja – bieža slāņa (Latvijā tā biežums svārstās no 40 līdz 65 km). Nogulumiežu sega izveidojas ne visur, un tādā gadījumā cilvēki dzīvo uz kristāliskā pamatklintāja virsmas. Nogulumiežu segu veido organiskas izcelsmes slāņi.

Ja ir biezs organiskais slānis, tas nozīmē, ka organismi šeit ir dzīvojuši un vairojušies jau miljoniem gadu. Ja organiskā slāņa nav (vai tas ir ļoti plāns), tas liecina par to, ka vides rādītāji